

Bánkeszi Katalin (Neumann János Digitális Könyvtár):

Új elektronikus oktatási segédanyagok a Neumann-házban

*“... az oktatás és a tanulás
út a fejlődéshez és egy teljesebb élethez ...”
(IFLA)*

Az európai uniós csatlakozás jelentős változásokat hozott Magyarország számára is. A tanulásra és munkavállalásra új lehetőségek nyílnak, de ahhoz, hogy élni tudjunk ezekkel a lehetőségekkel, elengedhetetlen az ismereteink állandó bővítése, a számítástechnikai eszközök készségszerű használata, a folyamatos képzés, az élethosszig tartó tanulás. Ezek a kihívások széles társadalmi rétegeket és szinte minden korosztályt érintenek. A Neumann-ház igyekszik a saját eszközeivel hozzájárulni az esélyek növeléséhez, a jól használható tudás megszerzéséhez, a képességek és az ismeretek fejlesztéséhez – az internet pedig kitűnő közvetítő eszköz, mely időben és térben korlátlan hozzáférést biztosít a forrásokhoz.

A Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ Kht. az elmúlt években jelentős gyűjteményt hozott létre szépirodalmi és szakirodalmi művekből, valamint tudománytörténeti tanulmányokból és bibliográfiákból. A gyűjtemény folyamatos gyarapítása mellett egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk a dokumentumok “újrahasznosítására” és sokoldalú felhasználásra. Szeretnénk, ha az oktatás szereplőinek – mind a diákoknak, mind a tanároknak – hasznos segítséget jelentenének az interneten keresztül elérhető szolgáltatásaink.

Az oktatást támogató szolgáltatásaink között az óvodások, az általános iskolások és a középiskolások egyaránt találnak forrásanyagokat. A kicsiknek multimédiás irodalmi oldalt kínálunk, a középiskolások például kötelező olvasmányokat, kortárs irodalmat olvashatnak, a felsőoktatásban tanulóknak pedig elsősorban a szakirodalmi és tudománytörténeti dokumentumokat ajánljuk figyelmébe, míg a gazdag jegyzetanyaggal ellátott kritikai kiadások internetes feldolgozása főként szakértőknek, kutatóknak szól.

Saját gyűjteményünkéből multimédia elemekkel gazdagított tematikus válogatásokat, virtuális kiállításokat állítunk össze, digitális bemutató órákat készítünk és hasonló, a tananyaghoz kapcsolódó, illusztráló-magyarázó-kiegészítő oktatási segédanyagokat teszünk közkincsé.

Eddigi legnagyobb vállalkozásunk a *Jeles napok* címet viselő, igen gazdag oktatási segédanyag, mely a naptári ünnepek köré rendezve számtalan irodalmi és művészeti alkotást mutat be, és amely a Sulinet Digitális Tudásbázisában kapott helyet. A 646 jeles naphoz 3167 irodalmi idézetet vagy teljes művet válogattunk, az ünnepek leírását pedig Bálint Sándor, Jankovics Marcell, Dömötör Tekla és mások szakirodalmi műveiből állítottunk össze.

A "jeles napok" közt vannak *egyházi, illetve egyházi eredetű ünnepek, nemzeti ünnepek, kiemelt magyar napok (pl. magyar kultúra napja), világnapok, napfordulók, zodiákus jegyek,* és nem feledkeztünk meg a *Nobel-díjasokról, a magyar Szentekről és Boldogokról, a magyar irodalom elhunyt nagyjairól, legnagyobb zeneszerzőinkről (Liszt, Bartók, Kodály, Erkel) és magyar festészet jeles képviselőiről (Munkácsy, Csontváry, Rippl-Rónay).* Természetesen a listát lehetne még bővíteni, de valahol határt kellett szabni a munkának, hogy a vállalt határidőre készen legyünk. Természetesen ez egy nyitott összeállítás marad, ami mindig bővíthet újabb ünnepekkel, illetve újabb illusztrációkkal. Szeretnénk saját szolgáltatásaink keretében önálló honlapon is elkészíteni az anyag egy változatát, amit aztán a források függvényében folyamatosan bővítenénk.

A Sulinet részére átadott 767 kép között 15 darab festmény, továbbá öt grafikus 76 művészi rajza, 54 gyermekrajz, mintegy 300 diafilmkocka, 322 fotó található. 42 animáció készült el a ColorPlus műhelyében. A hanganyagok között 67 versrészlet, 11 teljes vers, 58 mondóka, 28 népdal és 11 dal Huzella Péter előadásában hallható. Mivel ezek egy része több jeles naphoz is illeszkedik, ezért összesen 270 ponton van meghallgatható hanganyag.

Játékos kedvű olvasóinknak keresztrejvényeket, valamint a hónapokhoz kapcsolódó, irodalmi vonatkozású, 12-szer száz kérdésből álló kvízt is készítettünk, amellyel próbára tehetik tudásukat. De ki lehet próbálni a memóriajátékot vagy a 25 képes puzzle-t is. Más, a témához kapcsolódó internet helyeket is kerestünk és találtunk, 813 ugrópontot helyeztünk el külső szolgáltatóknál elérhető érdekes anyagokra mutatva.

A képek, hangfelvételek és az irodalmi szövegek mind egy-egy tananyagelemet képeznek, melyeket a naptári napokhoz rendelt összeállításban is használhatnak a tanárok és a diákok, vagy az elemekből újabb szemléltető anyagokat rakhatnak össze – tetszésük szerint.

A kiemelkedő évfordulók kapcsán a Jeles napok összeállításától függetlenül is készítünk tematikus válogatásokat. 2004 decemberében mutattuk be a Balassi Bálint Virtuális Kiállítást (balassi.neumann-haz.hu), amellyel a költő születésének 450. és halálának 410. évfordulójára emlékezünk. A szövegeket – melyek már korábban is a digitális könyvtári gyűjteményünk részét képezték – a Balassi Kiadó Régi Magyar Könyvtár sorozatában 1993-ban megjelent kiadás alapján ellenőriztük. A Balassa-kódex összes verse mellett számos hangfelvételt helyeztünk el, melyek egy részén hivatásos előadóművészek olvassák fel a kiválasztott költeményeket, a többség pedig megzenésített vers, öt különböző együttes előadásában. Érdekességként szolgálhat, hogy egyes dalok több feldolgozásban is meghallgathatók. A művészek nagyvonalúságának köszönhetően a felvételek egy részét ingyenesen, illetve nagyon szerény anyagi ellenszolgáltatás fejében kaptuk meg. Kobzos Kis Tamás, Huzella Péter, a Mistrál együttes, valamint L. Kecskés András és együttese felvételei közvetlenül a kiállítás részét képezik, míg a Musica Historica együttes saját internet oldalán tette közzé dalait, amelyek közt szintén több Balassi-mű feldolgozása hallgatható meg.

A költő saját versei és a zenei illusztrációk mellett az „...ihlette...” oldalon egy 30 idézetből álló válogatást helyeztünk el klasszikus és kortárs költők Balassi-ihlette műveiből. Az idézett versek teljes szövege a Bibliotheca Hungarica (www.bhi.hu), illetve a Digitális Irodalmi Akadémia (www.irodalmiakademia.hu) oldalára mutató ugrópontokkal jeleníthető meg. Az előbbi a több tízezer műből álló szépirodalmi és szakirodalmi gyűjteményünk, míg az utóbbi a kortárs irodalom 63 jeles képviselőjének munkásságát bemutató szolgáltatásunk. A Balassi-kiállításhoz Vertel Beatrix grafikus művész látványtervei nyújtanak méltó keretet.

2005-re tervezzük a József Attilát idéző emlékkoldal megjelentetését. A költő születésének 100. évfordulója alkalmából legjelentősebb műveiből mintegy 40 verset választunk ki. Az örökösök engedélyével és a Balassi Kiadó hozzájárulásával a nemsokára megjelenő – Stoll Béla által gondozott – kritikai kiadásból dolgozzuk föl a műveket, ezzel biztosítva, hogy látogatóink a legjobb szövegkiadást olvashassák. A versekhez jó minőségű hangfelvételeket társítunk. Képeket is közléteszünk, részben diafilmekről, köztük számos kevésbé ismert felvétellel. A képeket a Diafilmgyártó Vállalat engedélyével használjuk föl.

A diafilmekről külön is érdemest szót ejteni. 2003-ban indítottuk útjára a Virtuális Diafilm-történeti Múzeumot, amelyen Bíró Ferenc magángyűjtő 30 éves kutatómunkájának eredményeként tanulmány olvasható a diafilmgyártás történetéről, és képgaléria mutatja be a vetítők gazdag tárházát. Az oldalon 110 diafilm vetíthető le. Külön érdekességként szolgál az 1926-1950 között készült 50 tekercs, melyek a kor sajátos lenyomatát őrzik. Témájuk és hangvételük időnként egészen sajátos. Már a címek is önmagukért beszélnek: Aki a népnek vermet ás; Árleszállítással a kormány sikeréért; Hogyan készül a konzerv?; Kató és a szövetkezeti bolt – hogy csak néhányat említsek. De ugyanitt találhatunk olyan témákat is, mint a londoni 6:3-as diadal, egy 1953-as Híradó, vagy a magyar szentekről szóló összeállítás. Ebből is látható, hogy igen széles a választék. A vetítőteremben található még 20 város- és tájfilm, 10 bábmese, 10-10 tekercs a diafilm klasszikusainak történetéből, illetve filmről és moziról, tovább 10 – fizikával és kémiával foglalkozó – ismeretterjesztő film.

Az említett gyűjteményből 2004 decemberében egy másik gazdag összeállítás is készült, amely szintén az oktatást szolgálja, és Képek a magyar irodalomból címmel a www.irodalmikepek.hu URL-en érhető el. Ady Endrétől Zrínyi Miklósig 28 magyar szerző életrajza mellett több mint 3100 képkockányi életrajzi diafilm és Leica-képgyűjtemény, valamint 18 irodalmi adaptáció és 15 irodalmi összefoglaló tekinthető meg. Néhány példa: Gárdonyi regénye alapján Szinetár Miklós írta és Fejes Gyula rajzolta az Egri csillagokat, Katona József Bánk Bán-ját egy színházi előadás képein kísérelhetjük végig. Különösen szép a 60 kockából álló Csongor és Tünde, melyhez László Gyula készített képeket, míg Az ember tragédiáját a Nemzeti Színház előadásának képei illusztrálják. Említhetnénk még a János vitézt, a Toldit, a Lúdas Matyit és műveket, amelyek nagyobb része iskolai kötelező olvasmány. Az összefoglaló művek között a két részes Irodalmi arcképcsarnok mellett többek között drámatörténetről, könyvtörténetről, színművészetről, irodalomról szóló tekerceket

nézegethetünk végig. Az oldalon található diaképek nagy része alig ismert felvételeket tartalmaz, így valóságos kincsestár lehet a tanárok és diákok számára.

További 17 mesediafilm vetíthető le a kisebbeknek készített Olvasni jó! oldalon, mely mint a neve is mutatja az olvasás, a könyvek szeretetére neveli a gyermekeket. A multimédia eszközökkel bővített irodalmi szövegek között a János vitéztől a kortárs művekig sok minden megtalálható, pl. a Családi kör, a Mostan színes tintákról álmodom, az Anyám tyúkja, a Fák beszéde vagy Arany László meséi, hogy csak néhányat említsünk a legismertebbek közül. Számos mondóka és népdal is helyet kapott az oldalon, ezek közül sokhoz zenei felvétel is kapcsolódik. A mondókákat kisgyermekek hangján, a népdalokat tehetséges pályakezdő, illetve jól ismert énekesek hangján hallgathatjuk meg, míg a verseket Szabó Gyula, Bánffy György, Tóth József és Molnár Piroska előadásában vettük föl.

Nagyon népszerű a 9 videófilm, melyen gyerekek társaságában mesél Pogány Judit, Szabó Gyula, illetve Gáspár Sándor. Az illusztrációk között neves művészek alkotásai mellett több száz gyermekrajz található, melyek a több fordulóból álló pályázatra érkeztek be 3-12 éves olvasóinktól, akiknek az együttműködésére továbbra is számítunk. Az oldal legnépszerűbb darabja az a vidám animációs film, melyen Kányádi Sándor verse Gryllus Vilmos megzenésítésében és előadásában hallható. A játékok menüpontban egyelőre öt, irodalmi vonatkozású keresztrejtvény kapott helyet. Később szójátékokkal, kvíz kérdésekkel egészül ki a választék. Tervezzük, hogy a pedagógusok részére módszertani anyagokat, a speciális igényű csoportok számára pedig szaktanárok által kidolgozott feladatlapokat teszünk közzé.

Mivel szélesíteni kívánjuk az oktatást segítő szolgáltatásaink körét, ezért a www.neumann-suli.hu címen kialakítunk egy külön oldalt, amelyen összefogjuk a már ismerttetett oktatási szolgáltatásokat és ahol további újdonságokra is számíthatnak a látogatók. Itt kap helyet a névadónk 100. születésnapjára készült kétrészes kvíz is, továbbá Csapody Vera gyönyörű rajzai a Magyarország flórája sorozatból. Egy közelgő évforduló kapcsán egy jól ismert és kedvelt irodalmi művet játékos formában szeretnénk feldolgozni, de erről egyelőre nem árulunk el többet.

Összeállítunk egy rövid ismertetővel kiegészített listát a különböző tantárgyak oktatásánál jól használható CD-ROM-okból. A "könyvcsoportba" a szövegtárunkból válogatunk hasznos olvasnivalót. Egyre több tantárgyhoz szeretnénk forrásokat nyújtani. A reál tantárgyakhoz

3D-s matematikai és fizikai szemléltető ábrákat, továbbá érdekességként sztereogramokat teszünk közzé. Saját CD-ROM kiadványaik felhasználásával ötleteket adunk házidolgozatok és kiállítások készítéséhez. A pedagógiai intézetek felkérésére szaktanároknak speciális bemutatókat tartunk, elsősorban az offline és online források órai felhasználásáról.

A Neumann-suliban található forrásokat tantárgyak és korosztályok szerint is csoportosítjuk, továbbá keresési lehetőségekkel segítjük az eligazodást. Fórum működtetését is tervezzük, hogy felhasználóink véleményét is figyelembe véve bővítsük a gyűjteményt, illetve az igényekhez alakíthassuk a szolgáltatásokat. Anyagi lehetőségeinkhez mérten multimédiás elemeket is alkalmazunk, mert ezek jelentősen segítik a tananyag megértését, és az irodalmi szövegek értelmezését.

Folytatjuk a keresett és nehezen hozzáférhető szakirodalmi szövegek és tudománytörténeti bibliográfiák digitalizálását. Szövegtárunkat a nagy könyvtárak gyakorlott olvasószolgálatainak javaslata és szakértőink véleménye alapján bővítjük. Folytatjuk az együttműködést a Magyar Tudománytörténeti Intézettel, tanulmányokat és folyamatosan frissített bibliográfiákat veszünk át internetes szolgáltatásra.

Reméljük, hogy digitális gyűjteményünket és multimédia szolgáltatásainkat mind a diákok, mind a tanárok sokat fogják használni. Várjuk észrevételeiket, javaslataikat, hogy az igényekhez tudjuk igazítani a további bővítéseket, fejlesztéseket.

Köszönöm a figyelmüket!